

Autorice
Maja Mamula
Ivana Dijanić Plašč

Ženska soba
Zagreb, 2007.

Seksualno nasilje: prepoznamo, spriječimo!

Brošura je tiskana uz potporu Grada Zagreba - Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje.

Autorice:
Maja Mamula
Ivana Dijanić Plašć

Izdavač:
Ženska soba - Centar za seksualna prava
zenska.soba@zamir.net

Lektorica:
Slavka Lončar Bilić

Dizajn:
Koraljka Vlajo

Tisak:
tiskara Prius

ISBN 953-7505-09-X
prostor za CIP

SADRŽAJ

Predgovor	5
Seksualno nasilje - oblici	7
Posljedice seksualnog nasilja	14
Što učiniti u slučaju seksualnog nasilja	15
Zakonski okvir	19
Važni telefonski brojevi i kontakti	22

Predgovor

Ova je brošura nastala kao rezultat potrebe za pružanjem osnovnih informacija o seksualnom nasilju, njegovim najčešćim oblicima, posljedicama, kao i mogućoj pomoći. Namijenjena je, prije svega, osobama koje su preživjele nasilje, njihovim obiteljima, prijateljicama i prijateljima, ali i svima koji o ovom važnom i ozbiljnom problemu žele saznati nešto više i utjecati na osobe oko sebe u cilju prevencije.

Tema rodno uvjetovanog nasilja, pogotovo obiteljskoga, ušla je u usko područje interesa stručnjakinja i stručnjaka različitih profila i struka. Brojne organizacije i institucije naglašavaju svoju ulogu u preventivnom djelovanju po pitanju nasilja u zajednici, kao što naglašavaju i usluge koje pružaju žrtvama kroz psihološku i pravnu pomoć; u okviru savjetovališta i/ili prihvatilišta. Istovremeno se područje seksualnog nasilja najčešće prešućuje, ignorira, zanemaruje. Na taj način svi zajedno doprinosimo održavanju postojećeg stanja: broj prijava je izuzetno nizak, osobe koje rade sa preživjelima često nemaju dostatne informacije kamo i kako uputiti žrtvu, a same žrtve nasilja kada i skupe hrabrost i prijave ga, izložene su nevjerici, podsmijehu i stigmatizaciji, koja ih nažalost prati dugo vremena.

Osim osnovnih informacija o seksualnom nasilju, ova brošura ima za cilj i ukazati na potrebu uvođenja promjena koje bi povećale vjerojatnost prijave seksualnog nasilja, kao i potrebu za osiguravanjem kvalitetnih i efikasnih servisa za pružanje pomoći i podrške žrtvama.

Sve informacije navedene u brošuri temelje se na dugogodišnjem iskustvu i neposrednom radu sa žrtvama seksualnog nasilja, tako da je svaki navedeni podatak, sugestija, prijedlog i/ili primjer napisan na osnovi žive preedodžbe o osobi koja je preživjela seksualno nasilje.

Ovu je brošuru iniciralo obilježavanje 22. rujna, Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama, koji se obilježava od 1999. godine, kada je nasilnik Mato Oraškić ubio svoju suprugu Gordanu Oraškić, koja se željela razvesti od njega; njezinu odvjetnicu Hajru Prohić i sutkinju Ljiljanu Hvalec.

Ignoriranje nasilja protiv žena neće dovesti do njegova nestanka. Na žalost, dovest će do nekog novog nasilja, nečije nove patnje i svakodnevne borbe s posljedicama tog čina. Kroz osviještenost o problemu, prepoznavanje nasilja i smanjenje tolerancije u društvu, možemo zajedno puno toga učiniti. Kao prvi korak - pomozimo osobama koje su preživjele nasilje!

Seksualno nasilje - oblici

Seksualno nasilje spada upravo u red najtežih, a najmanje prijavljivanih oblika nasilja. Uz obiteljsko nasilje ulazi u dominantne oblike **rodno uvjetovanog nasilja**, odnosno onih njegovih vrsta u kojima je u velikoj većini slučajeva počinitelj muškarac, a i većina žrtava su žene. Pri tome ne možemo isključiti i ignorirati i slučajeve u kojima su dječaci, mladići i muškarci žrtve seksualnog nasilja, pri čemu su opet najčešći počinitelji drugi muškarci. Žene su u iznimno rijetkim slučajevima počiniteljice seksualnog nasilja. Međutim, trebamo imati na umu da su upravo žene te koje se najčešće moraju nositi s problemom seksualnog nasilja, gotovo svakodnevno, izbjegavajući situacije ili osobe koje potencijalno procjenjuju kao opasne. Od malih nogu njih se uči kako izbjeći seksualno nasilje, ali često potpuno krivo, iskrivljenim postojećim mitovima i predrasudama.

Seksualno se nasilje događa češće nego što većina ljudi smatra. Njegove su posljedice dalekosežnije nego što je većina osoba, uključujući i one koje su ga doživjele, spremna priznati. Njegova cijena - psihološka, zdravstvena i ekonomska, za samu osobu, njenu obitelj, ali i širu zajednicu i društvo nesaglediva je i ne ostavlja mogućnost prešutnog toleriranja.

Seksualno nasilje uočljivo je u širokom kontinuumu, od seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja, preko silovanja do trgovanja ženama u svrhe prisilne prostitucije i/ili pornografije¹.

«Osim ubojstva, silovanje je najozbiljnije nasilje nad tijelom osobe, jer oduzima žrtvi fizičku i emocionalnu autonomiju, slobodu i privatnost.»

«Silovanje je najgore što se ženi može dogoditi u životu. Nikada se ne može zaboraviti².»

¹ Kelly L. (1988). *Surviving Sexual Violence*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

² Istraživanje Ženske sobe «Stanje seksualnih prava žena u Hrvatskoj» (2005.), komentar sudionice.

Seksualno uznemiravanje / napastvovanje

Seksualno uznemiravanje odnosi se na neželjena spolna ponašanja, koja ne uključuju nužno fizički dodir, a osobu dovode u neugodan i ponižavajući položaj, te izazivaju osjećaj srama. Nerijetko se tretiraju kao trivijalni problemi koji se s lakoćom i kratkim razgovorom mogu izbjeći i zaustaviti, što najčešće nije točno. Vrlo se često radi o repetitivnim ponašanjima, koja se ponavljaju kroz dulje vremensko razdoblje i za koje žrtva ne može naći sustavno rješenje, osim stalnoga izmicanja i izbjegavanja.

Najčešći oblici su neželjene seksualne primjedbe i ponude, verbalni prijedlozi, fizički dodiri i ucjene, a nisu rijetkost ni opsceni i uznemirujući telefonski pozivi, seksističke primjedbe i šale (uvredljive i diskriminirajuće), širenje seksualnih glasina o osobi, nametanje raznih pornografskih materijala. U posljednje su vrijeme sveprisutniji različiti oblici seksualnog uznemiravanja putem mobilnih telefona: slanje SMS poruka, MMS fotografija ili kratkih filmova, koji mogu uključivati različite pornografske sadržaje.

Jedan od glavnih problema u prepoznavanju seksualnog uznemiravanja je sustavno poručivanje društva da su takva ponašanja sastavni dio koketiranja (flerta) ili zavođenja, koja su uobičajena i dobro došla. Pri tome se zaboravlja

kako su ona za osobu koja ih doživljava neželjena i nametnuta, često od nekoga tko je moćniji i utjecajniji. Osim te glavne razlika između koketiranja i seksualnog uznemiravanja, postoje i brojne druge. Koketiranje je željeno, uzajamno, zabavno, podiže samopouzdanje, i događa se između dvije ravnopravne osobe s **njihovim pristankom**. Seksualno uznemiravanje je neželjeno, jednostrano, nametnuto, plaši i vrijeđa, izaziva osjećaj nesigurnosti, ponižava i degradira drugu osobu.

Podaci o rasprostranjenosti seksualnog uznemiravanja na fakultetima u Hrvatskoj pokazuju kako je 6% studentica doživjelo teže oblike (npr. direktna ucjena za ocjenu), a 35% lakše oblike seksualnog uznemiravanja, kao što su neukusne šale, neumjesni pogledi, seksualne primjedbe i aluzije³.

Istraživanje o seksualnom uznemiravanju na radnom mjestu pokazuje kako je 40% žena više puta doživjelo pričanje viceva koji žene prikazuju isključivo kao seksualne objekte, 18% neželjeno dodirivanje, 12% otvoreno izražavanje seksualnih ponuda nekoj od kolegica, dok je 5% doživjelo bar jednom uvjetovanje zadržavanja radnog mjesta ili napredovanje uvjetovano pružanjem seksualnih usluga⁴.

³Leinert-Novosel, S. i Štingl, A. (2001.). Ne znači ne – studija o spolnom uznemiravanju na hrvatskim sveučilištima i primjeri prevencije problema na evropskim i američkim sveučilištima. Zagreb: Demokratska inicijativa mladih.

Prema istraživanju Ženske sobe čak je 55% žena u Hrvatskoj bar jednom doživjelo neželjene seksualne primjedbe i vulgarne ponude, a 43% neželjeno dodirivanje tijela. S obzirom na mjesto, takvi oblici nasilja su najčešće bili u javnim prostorima (kafići, autobusi i tramvaji, ulica i sl.)⁵.

ponašanje	primjeri (prikupljeni u Savjetovalištu Ženske sobe)
neželjene seksualne primjedbe i prijedlozi	neželjene primjedbe i komentari o tijelu ili seksualnosti: "Za koliko ližeš?" (pitanje ženi koja je ispred slastičarne jela sladoled) "Kakve grudi/ baloni/ plutače!"
fizički dodiri	dodirivanje, trljanje uz tijelo, štipanje: npr. prislanjanje i trljanje tijelom u tramvaju, hvatanje za grudi na ulici, zavlčenje ruke pod majicu...
govor tijela	buljenje, stajanje suviše blizu, namigivanje, oblizivanje, davanje raznih znakova: npr. unošenje u lice i/ili dekolte...
neprikladna pažnja	suviše pomagačko raspoloženje uz dvosmislene komentare: "Tako divna žena ne treba čekati u redu. Dodite Vi k meni da ja Vama pomognem!"
seksualno podmičivanje	ocjene i razne usluge ponuđene za seksualne kontakte: "Ako se nasmješiš i poljubiš me, za tebe je karta besplatna." (komentar vozača autobusa djevojci od 17 godina) "Ispit se uvijek može proći, ovako ili onako. Ti dušo odaberi što više voliš: učiti ili se valjati po krevetu!" (ponuda profesora na Fakultetu, Zagrebačko sveučilište)

⁴ Roemer, Z. J., Tadinac Babić, M. i Štulhofer, A. (2002.). Seksualno uznemiravanje i zlostavljanje na Filozofskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu - Istraživački izvještaj

⁵ Mamula, M. (ur.) (2006.). Stanje seksualnih prava žena, Ženska soba

Seksualno zlostavljanje/prisilne spolne radnje

Radi se o vrlo širokom spektru nasilnog ponašanja, koji uključuje oblike seksualnog nasilja, teže od seksualnog uznemiravanja, a koji još ne ulaze u kategoriju silovanja prema postojećim zakonima.

Obuhvaća neželjena spolna ponašanja iznuđena primjenom sile i/ili prijetnji, koja uključuju fizički dodir s nasilnikom, kao što su neželjeni i prisilni dodiri intimnih dijelova tijela, seksualne aktivnosti izmanipulirane lažima, prijetnjama, pritiskom, prisiljavanje na masturbaciju.

Kazneni zakon RH ova djela najčešće tretira kao bludne radnje (članak 193), koje obuhvaćaju sva ona kriminalna djelovanja u području spolnosti koja se ne smatraju prisilom na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju.

Prema dostupnim podacima MUP-a RH za 2006. godinu⁶ vidimo kako su prijavljena ukupno **672 kaznena djela** protiv spolne slobode i čudoređa (Glava 14. Kaznenog zakona RH), od čega su najzastupljenije bludne radnje sa prijavljena 204 djela.

Primjeri seksualnog zlostavljanja:

ponašanje	primjeri (prikupljeni u Savjetovalištu Ženske sobe)
neželjeni/prisilni dodiri tijela	fizičko sputavanje i dodirivanje tijela: "Čvrsto mi je primio obje ruke, gurnuo me uza zid i pritisnuo se uz mene. Unio mi se u lice, govoreći mi: "Sad se nećeš tako lako izvući! "
dodirivanje intimnih dijelova tijela	neželjeno i nasilno diranje intimnih dijelova tijela: "Prišao mi je iza leđa i primio me s obje ruke za grudi, pripijajući se uz moju stražnjicu, dahćući!".
izmanipulirane seksualne aktivnosti	prijetnjama: "Ako ne budeš spavala sa mnom, idem tamo gdje me više cijene!" neprestanim pritiskom: "Ajde, samo jednom, kako možeš biti takva?!".
prisiljavanje na masturbaciju	prisiljavanje na gledanje masturbacije, manualnu masturbaciju nasilnika ili na osobnu masturbaciju dok nasilnik gleda: "Ne znam ni sama kako sam to uspjela napraviti... Stalno sam držala okrenutu glavu i zatvorene oči... Samo sam čula njegovo stenjanje. Ne želim se toga ni sjetiti...".

⁶ Službeni podaci MUPa za 2006. godinu

Silovanje

To je najteži oblik seksualnog nasilja koji ostavlja dugotrajne posljedice, a odnosi se na **bilo koji oblik vaginalne, analne i oralne penetracije penisom ili predmetima**. Ubraja se u izuzetno teška i traumatska iskustva s ozbiljnim posljedicama za žrtve.

Silovanje je brutalna invazija na najintimniji dio osobe – njezino/njegovo tijelo. Većina stručnih osoba s ovog područja (psiholozi i psihologinje, seksualni edukatori i edukatorice, terapeuti i terapeutkinje, savjetodavci i savjetodavke) slažu se u jednom – silovanje nema ništa zajedničko sa seksom. Radi se o nasilnom činu, koji proizlazi iz iskrivljenih pobuda i želja: želje za agresijom, ponižavanjem, kontrolom i viktimizacijom druge osobe. Većina silovatelja nisu seksualno uskraćeni muškarci kojima je to jedini način da dođu do seksa, nego su nasilni kriminalci, koji za svoje nedjelo trebaju sudski odgovarati.

S obzirom na počinitelja možemo razlikovati silovanje kao sastavni dio obiteljskog nasilja (silovanje u braku, silovanje od strane članova obitelji); silovanje u vezama / na spoju (*date rape*); silovanje od strane nepoznate osobe; grupno silovanje; silovanje u oružanim sukobima i ratu. Najčešći počinitelji seksualnog nasilja su upravo poznate i

bliske osobe, što se vidi i iz podataka Nacionalnog centra za žrtve zločina iz SAD-a⁷:

počinitelj	% slučajeva
silovanje od strane nepoznate osobe	10-30%
silovanje od strane poznanika	15-25%
silovanje na spoju	20-50%
silovanje od strane partnera	10-20%

Što se tiče rasprostranjenosti u Hrvatskoj, prema dostupnim podacima MUP-a za 2006. godinu⁸ vidimo kako je prijavljeno **126 kaznenih djela silovanja** (članak 188), od čega su žene žrtve u 123 slučaja. Uspoređujući taj podatak s podacima iz 2005. primjećujemo da je došlo do porasta od 40%.

Koliko je broj prijava silovanja policiji indikator stvarnog broja silovanja, vidimo iz usporedbe s domaćim i/ili svjetskim istraživanjima, od kojih većina ukazuje kako je proporcija tamnih brojki izuzetno visoka. Naime, na jedno silovanje prijavljeno policiji dolazi između 15 do 20

⁷ National Crime Victims Center (2001.), prema Hock, R.R. (2007.). Human Sexuality. Pearson Education, Inc: New Jersey

⁸ Službeni podaci MUP-a za 2006. godinu

neprijavljenih slučajeva silovanja.

Podaci istraživanja koje je provela Ženska soba u 2005. godini na reprezentativnom uzorku žena iz cijele Hrvatske (N=1491)⁹ pokazuju kako je 17% žena doživjelo pokušaj silovanja ili silovanje, od čega ih je samo 5% nasilje prijavilo policiji i/ili Državnom odvjetništvu.

Kada se govori o silovanju, vrlo se često upada u zamku **mita o pravom silovanju** prema kojem je silovanje ono djelo koje je napravio nepoznati počinitelj, manijak, usred noći, u nekoj mračnoj i zabačenoj opskurnoj uličici uz upotrebu oružja i velike sile, tako da žrtva nakon toga ima teške tjelesne ozljede. Mit o pravom silovanju usvaja se procesom socijalizacije i podržava stavove i razmišljanja ne samo šire javnosti, nego nažalost i osoba iz nadležnih institucija. Iako prema svim vodećim svjetskim statistikama preko 80% slučajeva ne zadovoljava gotovo niti jedan segment tog mita, on je i dalje prisutan i utječe na broj prijavljenih slučajeva, kao i na način procesuiranja.

S obzirom da je u većini slučajeva počinitelj poznati muškarac (partner, prijatelj, poznanik), da se većina silovanja događa u domu žrtve ili počinitelja, da je oružje vrlo rijetko prisutno, jer je prijetnja nasiljem prema žrtvi (ili njoj bliskim osobama) dovoljna za strah, paralizu i nepružanje otpora, teško je očekivati i veliki broj prijava i

presuda u društvu koje očekuje usklađenost s postojećim mitom o pravom silovanju.

Prema podacima istraživanja Ženske sobe iz 2005. pokazalo se da je mit o pravom silovanju duboko ukorijenjen i prisutan u razmišljanjima i stavovima žena u Hrvatskoj, a čak trećina se rukovodi njime u definiranju toga što je silovanje.

Neke svjetske organizacije koje se bave problemom seksualnog nasilja i tretmanom žrtava u svojim promotivnim edukacijskim lecima stavljaju naputak kako obranu treba svesti na minimum, kako bi se što manje izazivalo nasilnika i tako sačuvao život. Istovremeno se pasivnost žrtve, odnosno nedostatak obrane prilikom silovanja ili pokušaja silovanja uzima kao otegotna okolnost za žrtvu i tumači kao element pristanka na seksualni odnos.

Sve one žene koje su zbog prijetnji za svoj ili živote bliskih osoba ostale potpuno mirne, kao i žene koje su od straha i šoka bile potpuno nijeme i nepokretne, pravosudni sustav, ali i šira javnost doživljava kao prešutne sudionice.

Nažalost, s takvim stavovima i razmišljanjima teško je očekivati povjerenje od osobe koja je preživjela seksualno nasilje, kao i njenu spremnost da prijavi djelo kako bi se počinitelj kazneno gonio.

⁹ Mamula, M. (ur.) (2006.). Stanje seksualnih prava žena, Ženska soba

Prijave seksualnog nasilja

Kao što je navedeno već nekoliko puta, **broj prijava** seksualnog nasilja je izuzetno nizak, a ovisi o čitavom nizu faktora. Neki od razloga neprijavlivanja seksualnog nasilja leže u širem društvenom kontekstu koji je kontaminiran postojanjem tipičnih mitova i predrasuda vezanih uz seksualno nasilje. Neki su razlozi usko vezani uz rad institucija, neki su isključivo osobne prirode, vezani uz samu žrtvu.

Koji su najčešći i dominantni razlozi neprijavlivanja nasilja, prema podacima istraživanja i iskustava u direktnom radu sa žrtvama nasilja? Neke žene smatraju kako su na neki način same zaslužile nasilje zbog nečega što su učinile ili nisu učinile, jer je to dominantna društvena poruka koja se usvaja socijalizacijom, a koja je zasićena mitovima o seksualnom nasilju, kao što su *«dobila je što je zaslužila»* ili *«sama je izazvala, a sad se žali»*. Neke se boje govoriti o nasilju koje su preživjele zbog straha od nasilnika i njegove moguće osvete. Veliki se broj žena teško nosi s osjećajem srama, strahuju od stigmatizacije, kao i reakcija obitelji i bližnjih, koje mogu ići od optuživanja, do potpunog odbacivanja. Nadalje, važan razlog neprijavlivanja je nepovjerenje i strah od policije i suda, od dugotrajnog i teškog sudskog procesa,

neadekvatnih i niskih kazni za počinitelje, kao i nedostatak informacija o mogućim mehanizmima zaštite i pomoći.

Veći broj prijava moguć je samo ako kao društvo učinimo sve što je u našoj moći da žrtvama seksualnog nasilja olakšamo svaki korak u procesu prijave seksualnog nasilja, osiguramo im adekvatne mehanizme zaštite i pomoći, kao i to da nasilnik dobije zasluženu kaznu. To znači da trebamo poraditi na promjenama zakonskih okvira i direktnoj i indirektnoj zaštiti žrtava. Dostupnost i kvaliteta servisa za žrtve seksualnog nasilja važna je ne samo zbog pomoći žrtvama, nego i zbog njihovog osnaživanja i podržavanja prijave nasilja. Bez odgovarajućih servisa i osiguravanja zaštite žrtve imaju malo izbora.

«Moje pitanje: žena prijavi nasilje u obitelji policiji koja odvede nasilnika, taj se drugi dan vrati kući i opet ju istuče. Ako policiju zovu susjedi tada oni imaju neugodnosti i žive u strahu. Ima li vama to smisla i koristi?»¹⁰

«Žene se boje prijaviti nasilje i proći će dosta vremena kada će se o tome više razgovarati. Tome je dosta kriv patrijarhalni odgoj i ekonomska ovisnost žena.»¹¹

¹⁰ Istraživanje Ženske sobe «Stanje seksualnih prava žena u Hrvatskoj» (2005.), komentar sudionice.

¹¹ Istraživanje Ženske sobe «Stanje seksualnih prava žena u Hrvatskoj» (2005.), komentar sudionice.

Posljedice seksualnog nasilja

Uobičajene poteškoće s kojima se osoba koja je preživjela seksualno nasilje susreće u svakodnevnom životu su nedostatak podrške i razumijevanja zbog okrivljavanja žrtve. Posljedice seksualnog nasilja su mnogobrojne, a mogu se grupirati u sljedeće kategorije: fizičke, psihičke i socijalne.

U **fizičke posljedice** silovanja ubrajaju se fizičke povrede koje su nastupile kao posljedica silovanja, kao i narušeno reproduktivno zdravlje, uključujući moguću trudnoću ili zarazu spolno prenosivim bolestima.

U **psihičke posljedice** silovanja ubrajaju se narušeno mentalno zdravlje, narušeno seksualno zdravlje, te uništeno samopoštovanje i samopouzdanje.

Vrlo se često kao posljedica silovanja javljaju i traumatske reakcije i poremećaji, poput akutnog stersnog poremećaja i/ili posttraumatskog stresnog poremećaja, no kod nas u psihijatrijsko-psihološkim krugovima još ne postoji praksa da se takve dijagnoze postave žrtvama silovanja.

Karakteristike su česta, nevoljna prisjećanja nasilnog događaja, noćne more, nervoza, pretjerana pobuđenost, promjene raspoloženja i depresivnost, problemi s koncentracijom, izbjegavanje svega (situacija, osoba) koje

mogu podsjetiti na preživljeno traumatsko iskustvo. Najčešće posljedice su osjećaj nemoći, krivnje, srama i straha. Javljaju se i poremećaji u prehrani, povećano korištenje sredstava ovisnosti (cigarete, alkohol, tablete i sl.), kao i suicidalne misli.

Od **socijalnih posljedica** najčešće su stigmatizacija, etiketiranje, napuštenost i odbačenost. Žrtva se često povlači u sebe, što dodatno utječe na socijalnu izolaciju i poremećaje u komunikaciji, uključujući odnose unutar obitelji, kao i na odnose u školi/fakultetu odnosno na radnom mjestu.

Na koji način, s koliko problema, koliko brzo i uspješno će se uopće žrtva silovanja oporavljati u najvećoj mjeri ovisi o količini podrške koju žrtva dobiva od svojih bližnjih, ali isto tako i od društva i relevantnih institucija kroz adekvatnu i učinkovitu pomoć i zaštitu.

Što učiniti u slučaju seksualnog nasilja

Hoće li osoba koja je preživjela seksualno nasilje prijaviti slučaj ili ne, odluka je koja se tiče isključivo te osobe i koja će utjecati na njezin život i načine nošenja s traumatskim iskustvom. Svjesne smo kako je odluka vrlo teška, kao što smo svjesne i posljedica odluke prijave, ali i neprijavlivanja seksualnog nasilja. Iz toga razloga navodimo dvije mogućnosti: što napraviti ako osoba odluči prijaviti seksualno nasilje nadležnim institucijama, kao i što napraviti ako ne želi prijaviti (sada).

Ako ste neposredno preživjeli seksualno nasilje i želite ga prijaviti: *(iako ovi savjeti izgledaju teški i neprihvatljivi, ako ih se ne pridržavate, možete uništiti bitne dokaze)*

- otiđite odmah negdje gdje se osjećate sigurno (svoj dom, dom bliske osobe);
- nemojte se tuširati, kupati, prati ruke, lice;
- nemojte se presvlačiti ili uništavati odjeću koju ste imali na sebi;
- ako se presvučete, odjeću koju ste imali na sebi ponesite, prethodno je spremivši u čiste vrećice (svaku stvar spremite zasebno);
- nemojte mijenjati ili dotjerivati svoj trenutni izgled;

- nazovite prijateljicu ili nekoga iz obitelji kome vjerujete da bude uz vas;
- obratite se najbližoj policijskoj postaji, gdje ćete dati iskaz i iz koje će vas otpratiti u najbližu bolnicu na medicinski pregled;
- imajte na umu da vaši osjećaji, kakvi god bili (šok, umrtvljenost, nevjerica, bijes, ljutnja...) predstavljaju normalnu reakciju na traumatsko iskustvo;
- slučaj će dalje preuzeti nadležne institucije i sudski ga procesuirati;
razmislite o tome da potražite stručnu psihološku pomoć, kako bi vam olakšali nošenje s traumatskim iskustvom.

Ako ste upravo preživjeli seksualno nasilje, ali niste sigurni da ga želite prijaviti, ili ste sigurni da ga ne želite prijaviti:

- otiđite odmah negdje gdje se osjećate sigurno (svoj dom, dom bliske osobe);
- nemojte uništavati odjeću koju ste imali na sebi
- spremite ju u čistu vrećicu za slučaj da se predomislite i odlučite prijaviti nasilje;

- probajte zapisati događaj sa što više detalja kojih se sjećate za slučaj da jednom ipak odlučite prijaviti nasilje;
- imajte na umu da vaši osjećaji, kakvi god bili (šok, nevjerica, bijes, ljutnja...) predstavljaju normalnu reakciju na traumatsko iskustvo;
- pozovite prijateljicu ili nekoga iz obitelji kome vjerujete da bude uz vas
- sami otiđite u najbližu bolnicu na pregled – za to postoje valjani razlozi:
 - a) utvrđivanje bilo koje vrste povrede – moguće je da zbog šoka niste niti svjesni nekih tjelesnih povreda,
 - b) utvrđivanje spolno prenosivih bolesti ili trudnoće – to je prvi korak u uspostavljanju kontrole nad vlastitim životom,
 - c) prikupljanje medicinskih dokaza – u slučaju da se predomislite i odlučite prijaviti nasilje, koristit će vam medicinska dokumentacija kao jedan od ključnih dokaza;
- razmislite o tome da potražite stručnu pomoć, kako bi vam se olakšalo nošenje s traumatskim iskustvom;

- imajte na umu da je zastara za prijavljivanje silovanja 10 godina.

Kako brinuti o sebi nakon preživljenog seksualnog nasilja:

Osobe koje prolaze kroz posebno teške periode nakon traumatskih iskustava mogu u određenoj mjeri zanemariti sebe i svoju dobrobit. Iz tog razloga imajte na umu sljedeće:

- što god osjećali, sjetite se kako je to u vašoj situaciji u redu i normalno;
- brinite prvo o sebi - o ostalima ćete kasnije, ako bude potrebno;
- priuštite si stvari koje vas opuštaju i smiruju;
- pokušajte stresne situacije svesti na najmanju moguću mjeru;
- nađite si mjesta/načine koji vam mogu biti ventili za jake osjećaje koje proživljavate;
- pokušajte izbjegavati nasilne sadržaje na televiziji, pogotovo filmove i serije koji su vezani uz seksualno nasilje;
izbjegavajte alkohol ili druge stimulanse, jer mogu potencirati neugodna sjećanja ili slike.

Ako je vama bliska osoba upravo doživjela seksualno zlostavljanje:

- ostanite mirni i sabrani, bez obzira na osjećaje koji su u vama – žrtva treba vašu podršku, a ne dodatno traumatiziranje;
- osigurajte za žrtvu sigurno mjesto;
- naglasite žrtvi više puta kako traumatsko iskustvo nije njena krivnja i odgovornost;
- pokažite neophodno povjerenje;
- potaknite žrtvu da ode na medicinski pregled;
- ponudite žrtvi opcije što dalje napraviti – ne donosite odluke umjesto nje!;
- zapamtite da je sve što vam je žrtva rekla strogo povjerljivo - odluka žrtve je kome će i koliko reći;
- slušajte žrtvu i pomozite joj da izrazi svoje osjećaje;
- ukažite žrtvi mogućnosti za pomoć i podršku (brojeve telefona važnih institucija i/ili nevladinih organizacija koje se bave tom problematikom).

Prava žrtve

MOJA PRAVA

Preživjela sam i imam pravo:

- da me se tretira s empatijom i dostojanstvom!
- dobiti zaštitu od prijetnji i zastrašivanja!
- pravovremeno dobiti upute o sudskoj proceduri!
- da me u sudskoj proceduri prati osoba koja zastupa žrtve!
- dobiti emocionalnu i fizičku potporu i zaštitu!
- dobiti informaciju o postojećim servisima u mojoj zajednici kojima se mogu obratiti za pomoć i zaštitu!
- tražiti i dobiti odštetu/ kompenzaciju za preživljeno!
- biti pravovremeno obaviještena o puštanju optuženika iz pritvora i/ili iz zatvora!

Seksualno nasilje: prepoznamo, spriječimo!

KAZNENI ZAKONIK REPUBLIKE HRVATSKE**GLAVA ČETRNAESTA (XIV.)****Kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa***Silovanje***Ćlanak 188.**

(1) Tko drugu osobu uporabom sile ili prijetnje da će izravno napasti na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe prisili na spolni odnošaj ili s njim izjednaćenu spolnu radnju,

kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Tko poćini kazneno djelo iz stavka 1. ovoga ćlanka na osobito okrutan ili osobito ponižavajući naćin, ili ako je istom prigodom prema istoj ųrtvi poćinjeno više spolnih odnošaja ili s njim izjednaćenih spolnih radnji od više poćinitelja, kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.

(3) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga ćlanka prouzroćena smrt silovane osobe, ili je teško tjelesno ozlijeđena, ili joj je zdravlje teško narušeno, ili je silovana ųenska osoba ostala trudna, poćinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.

(4) Ako je kazneno djelo iz stavka 1. ovoga ćlanka poćinjeno prema maloljetnoj osobi,

poćinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.

(5) Ako je kazneno djelo iz stavka 2. i 3. ovoga ćlanka poćinjeno prema maloljetnoj osobi,

poćinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.”

(6) Ako su kaznenim djelom iz stavka 2. ovoga ćlanka prouzroćene posljedice iz stavka 3. ovoga ćlanka, poćinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.

*Spolni odnošaj s nemoćnom osobom***Ćlanak 189.**

(1) Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednaćenu spolnu radnju s drugom osobom, iskoristivši njezinu duševnu bolest, duševnu poremećenost, nedovoljnu duševnu razvijenost, neku drugu teųu duševnu smetnju, ili kakvo drugo stanje te osobe zbog kojeg ona nije sposobna za otpor,

kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(2) Tko poćini kazneno djelo iz stavka 1. ovoga ćlanka na osobito okrutan ili osobito ponižavajući naćin, ili ako je istom prigodom prema istoj ųrtvi poćinjeno više spolnih odnošaja, ili s njim izjednaćenih spolnih radnji od više poćinitelja, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(3) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga ćlanka prouzroćena smrt osobe s kojom je izvršen spolni odnošaj ili s njim izjednaćena spolna radnja umrla, ili je takva osoba teško tjelesno ozlijeđena, ili joj je zdravlje teško narušeno, ili ako je ųenska osoba ostala trudna, poćinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Ako su kaznenim djelom iz stavka 2. ovoga ćlanka prouzroćene posljedice iz stavka 3. ovoga ćlanka, poćinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.

Prisila na spolni odnošaj**Članak 190.**

Tko drugu osobu prisili na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju ozbiljnom prijjetnjom nekim teškim zlom, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Spolni odnošaj zlouporabom položaja**Članak 191.**

(1) Tko zlouporabom svog položaja navede na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju drugu osobu koja se zbog imovinskog, obiteljskog, društvenog, zdravstvenog ili drugog stanja ili prilika nalazi prema njemu u odnosu zavisnosti, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(2) Nastavnik, odgojitelj, roditelj, posvojitelj, skrbnik, očuh, maćeha ili druga osoba koja iskorištavajući svoj položaj ili odnos prema maloljetnoj osobi koja joj je povjerena radi učenja, odgoja, čuvanja ili njege izvrši s njom spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Spolni odnošaj s djetetom**Članak 192.**

(1) Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(2) Tko izvrši nasilni spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom (članak 188. stavak 1.) ili s nemoćnim djetetom (članak 189. stavak 1.), kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.

(3) Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju

zlouporabom položaja s djetetom (članak 191. stavak 2.), kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Tko počini kazneno djelo iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, ili ako je istom prigodom prema istoj žrtvi počinjeno više spolnih odnošaja ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

(5) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka prouzročena smrt djeteta, ili je dijete teško tjelesno ozlijeđeno, ili mu je zdravlje teško narušeno, ili je žensko dijete ostalo trudno, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Bludne radnje**Članak 193.**

(1) Tko u slučajevima iz članka 188. do 191. ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tih kaznenih djela, počini samo bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(2) Tko u slučaju iz članka 192. ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tog kaznenog djela, počini samo bludnu radnju, ili kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počini prema djetetu ili maloljetnoj osobi, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.”

Zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnom osobom**Članak 194.**

Tko pred djetetom ili maloljetnom osobom vrši radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe pohote, ili tko navede dijete da pred njim ili drugom osobom vrši takve radnje, kaznit će

se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Podvođenje

Članak 195.

- (1) Tko podvede dijete ili maloljetnu osobu, kaznit će se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko radi zarade organizira ili omogućiti drugoj osobi pružanje seksualnih usluga.
- (3) Tko drugu osobu radi zarade silom ili prijetnjom uporabe sile ili obmanom prisili ili navede na pružanje seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od 6 mjeseci do pet godina.
- (4) Ako je kazneno djelo iz stavka 2. i 3. ovoga članka počinjeno s maloljetnom osobom, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (5) Tko djetetu organizira ili omogućiti pružanje seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (6) Ako je kazneno djelo iz stavka 2. ili 3. ovoga članka počinjeno s djetetom, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (7) Bez utjecaja je za počinjenje kaznenog djela iz ovoga članka je li se osoba koja se podvodi već ranije bavila prostitucijom ili ne.

Iskorištavanje djece ili maloljetnih osoba za pornografiju

Članak 196.

- (1) Tko dijete ili maloljetnu osobu snimi za izradbu fotografija, audiovizualnog materijala ili drugih predmeta pornografskog sadržaja, ili posjeduje ili uvozi ili prodaje, ili raspačava, ili prikazuje takav materijal, ili te osobe navede na sudjelovanje u

pronografskoj predstavi,

kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

- (2) Predmeti koji su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se, a predmeti koji su nastali počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se i uništiti.”

Upoznavanje djece s pornografijom

Članak 197.

- (1) Tko djetetu proda, pokloni, prikaže, javnim izlaganjem ili na drugi način učini pristupačnim spise, slike, audiovizualne ili druge predmete pornografskog sadržaja ili mu prikaže pornografsku predstavu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Predmeti koji su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se, a predmeti koji su nastali počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se i uništiti.”

Rodoskvrnuće

Članak 198.

- (1) Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s rođakom po krvi u ravnoj lozi ili s bratom ili sestrom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Tko kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počini s maloljetnom osobom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka počini sa djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Važne adrese, telefoni i kontakti (po abecedi)

Autonomna ženska kuća Zagreb
10001 Zagreb, p.p. 19,
telefon: 0800 55 44
e-mail: azkz@zamir.net

B.a.B.e. – Budi aktivna, Budi emancipirana
10 000 Zagreb, Ilica 16
telefon: 0800 200 144 i 01/46 11 351
e-mail: babe@zamir.net
radno vrijeme: radnim danom od 09 do 19 sati

Društvo za psihološku pomoć (DPP)
'Modus' Savjetovalište Centra za djecu, mlade i obitelj u sklopu DPPa
10000 Zagreb, Kneza Mislava 11
telefon: 01/46 21 554
radno vrijeme: radnim danom od 09 do 17 sati

DUGA Zagreb
Dom za djecu i odrasle – žrtve obiteljskog nasilja
10 001 Zagreb, p.p. 133
telefon savjetovališta: 01/ 28 27 900
radno vrijeme: srijeda i petak od 16.30 – 19 sati

PLAVI TELEFON
10 000 Zagreb, Ilica 36
telefon: 01/ 48 33 888
e-mail: plavi-telefon@zg.tel.hr
radno vrijeme: radnim danom od 9 do 15 sati

Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba
10 000 Zagreb, Argentinska 2
telefon: 3457-518
e-mail: info@poliklinika-djeca.hr
radno vrijeme: radnim danom od 07:30 do 20:00 sati
subotom od 07:30 do 15:30 sati

HRABRI TELEFON
telefon: 0800 0800
radno vrijeme: radnim danom od 9.00 do 18.00

Telefon za psihološku pomoć - Psihološki centar TESA
telefon: 01/482 8888
e-mail: psiho.pomoc@zg.tel.hr
radno vrijeme: radnim danom od 10 do 22 sata

Ured pravobraniteljice za djecu Republike Hrvatske
pravobraniteljica za djecu: Mila Jelavić
10000 Zagreb, Hebrangova 4/1
telefon: 01/4929-669, 01/4921-278
e-mail: info@dijete.hr

Ženska pomoć sada - SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja
10001 Zagreb, p.p. 992,
telefon: 01/4655222
e-mail: sos@zamir.net

Ženska soba – Centar za seksualna prava
10 000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 237 c
telefon: 01/ 61 19 174, 01/ 611 9444
e-mail: zenska.soba@zamir.net

I na kraju...

• Seksualno nasilje svojom rasprostranjenošću i posljedicama ne ostavlja prostor za šutnju i ignoriranje. Ukoliko želimo suzbiti seksualno nasilje, potrebno je učiniti čitav niz promjena:

- smanjiti toleranciju u društvu prema svim oblicima nasilja, uključujući i seksualno nasilje;
- razviti i uvesti preventivne programe protiv seksualnog nasilja u sve osnovne i srednje škole u Hrvatskoj;
- razviti i uvesti dodiplomsku i poslijediplomsku edukaciju stručnjaka i stručnjakinja koji će se u svom radu baviti problemima seksualnog nasilja, uključujući rad sa žrtvama;
- razviti i otvoriti neophodne servise (savjetovališta) za pomoć žrtvama seksualnog nasilja.

Ženska soba – Centar za seksualna prava već godinama lobira i radi na otvaranju **Centra za žrtve seksualnog nasilja** koji će omogućiti potpunu zaštitu žrtava na jednom mjestu, ali i pomoć svima onima koji se u svojem svakodnevnom radu susreću sa žrtvama seksualnog nasilja i/ili su njihovi bliski prijatelji i prijateljice, rodbina, djeca. Takav Centar omogućio bi osobama koje su preživjele

seksualno nasilje direktnu pomoć u procesu prijave seksualnog nasilja (pratnja na policiju i u bolnice); pripremi za sudski proces; savjetodavnom i terapijskom radu sa žrtvama kroz krizno savjetovanje (medicinsko, pravno i psihološko), terapijski rad u proradi traumatskog iskustva, te psihološko savjetovanje za obitelj ili prijatelje i prijateljice.

Svaka od navedenih promjena započinje malim korakom. Svatko od nas ima dovoljno snage i volje za bar jedan korak! Otvorite priču o problemu u svojoj obitelji, na radnom mjestu. Podržite žrtve seksualnog nasilja - izbjegavajte seksističke viceve o silovanju i seksualnom nasilju, ne zatvarajte oči pred njihovim problemom, nego im budite podrška u prijavi nasilja. Podržite organizacije koje rade na prevenciji i suzbijanju seksualnog nasilja svojim volonterskim radom, donacijama ili širenjem informacija o njihovom radu. Pridružite se našoj kampanji pod nazivom:

Seksualno nasilje: prepoznamo, spriječimo!

Seksualno nasilje: prepoznamo, spriječimo!

Grad Zagreb - Gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje

ženska soba

Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Gradske skupštine Grada Zagreba